EKSPERIMENTŲ SU GYVŪNAIS DRAUDIMAS, LEMIANTIS GYVŪNINĖS KILMĖS INGREDIENTŲ KEITIMĄ ALTERNATYVOMIS, KOSMETIKOS PRAMONĖJE

Gabrielė Balaišytė, Danguolė Grūnovienė, Aušrinė Vaitkutė, Edita Kizevičienė

Kauno kolegijos Medicinos fakultetas

Raktažodžiai: alternatyva, augalinės kilmės ingredientai, eksperimentai su gyvūnais, gyvūninės kilmės ingredientai.

Santrauka

Eksperimentai su gyvūnais ilgą laiką buvo, o kai kuriose valstybėse vis dar yra neišvengiami ir būtini metodai, užtikrinantys kosmetikos priemonių bei jų ingredientų saugumą. Pastaruoju metu vis daugiau dėmesio kreipiamas į gyvūnų teises, svarstomas žiaurių bei nehumaniškų tyrimų draudimas ir jų alternatyvos. Prie gyvūnų teisių užtikrinimo ir jų testavimo draudimo ypač aktyviai prisideda socialiniuose tinkluose skelbiama informacija. Išsivysčiusiose valstybėse, tokiose kaip Jungtinės Amerikos Valstijos ar Europos Sąjungos šalys, padidėjo domėjimasis gyvūnų gerove, jų psichologine savijauta ir laime. Šiandieninėje visuomenėje kosmetikos pramonė siūlo platų kosmetinių priemonių asortimentą su įvairiomis sudedamosiomis dalimis, kurių kilmė gyvūninė, augalinė ar sintetinė, o paskirtis – odos valymas, raminimas, atkūrimas, stiprinimas, apsaugojimas ir gydymas. Kosmetinės priemonės prieinamos kiekvienam, tačiau neretai vartotojams sunku išsirinkti jiems tinkamas priemones dėl per mažos informacijos sklaidos apie atskirų ingredientų atpažinimą, jų poveikį, efektą.

Tyrimu siekta atskleisti Lietuvos vartotojų ir kosmetologų bei vartotojų iš užsienio šalių: Latvijos, Ispanijos, Lenkijos ir Didžiosios Britanijos respondentų nuomonę apie eksperimentų su gyvūnais draudimą bei gyvūninės kilmės ingredientų keitimą alternatyvomis kosmetikos pramonėje. Tyrime dalyvavo 50 vartotojų ir 51 kosmetologė iš Lietuvos bei 50 vartotojų iš įvairių užsienio šalių: 20 Latvijos, 14 Ispanijos, 10 Lenkijos ir 6 Didžiosios Britanijos piliečiai. Tyrimo tikslui pasiekti vykdyta apklausa raštu (internetu). Klausimai suskirstyti į uždaro ir atviro tipo (kokybinius). Tyrimo rezultatai parodė, kad trečdalis respondentų mano, jog daugelyje šalių eksperimentai su gyvūnais atliekami, nes kol kas dar nėra išrasta alterna-

tyvių būdų. Nustatyta, kad Lietuvos visuomenei trūksta žinių apie eksperimentus su gyvūnais, gyvūninės kilmės ingredientus bei jų alternatyvų naudojimą kosmetikos pramonėje. Informacija socialiniuose tinkluose skatina visuomenės domėjimąsi kosmetikos priemonėmis, kurių gamybai nenaudojami gyvūninės kilmės ingredientai. Kosmetologės, atlikdamos kosmetines procedūras, supažindina klientus su kosmetikos priemonių ingredientų poveikiu odai, tačiau tik mažuma informuoja apie jose naudojamus gyvūninės kilmės ingredientus bei jų alternatyvas. Kosmetologės renka priemonės pagal ingredientų poveikį ir saugumą, neatsižvelgdamos, ar tai gyvūninės, ar augalinės kilmės produktai. Didėja domėjimasis etiškais ir aukštesnius standartus atitinkančiomis priemonėmis.

Išvadas

Keičiantis žmonių pasaulėžiūrai gyvūnų gerovės suvokimo prasme, bet koks neigiamas elgesys, sukeliantis gyvūnams skausmą ir kančias, tapo smerktinu. Gyvūnų teisės – tai idėja, kuri teigia, kad žmonių ir gyvūnų interesai turi būti vienodi. Gyvūnai, kaip ir žmonės, yra būtybės ir jiems turi būti suteiktos pamatinės, jų poreikius atitinkančios, teisės. Eksperimentai su gyvūnais ilgą laiką buvo, o kai kuriose valstybėse vis dar yra neišvengiami ir būtini metodai, užtikrinantys kosmetikos priemonių bei jų ingredientų saugumą [1]. Vienas pagrindinių gyvūnų teisių šalininkų argumentų yra tas, kad gyvūnai, kaip ir žmonės, gali jausti, turi savus išgyvenimus ir poreikius. Tai laikoma pakankama priežastimi juos vertinti kaip teises turinčias būtybes, o ne kaip žmonių nuosavybę. Žmogus neturi teisės gyvūnų išnaudoti, skriausti ir kitaip kėsintis į jų laisvę ir gyvybę. Pastaruoju metu gyvūnų teisėms skiriamas didesnis dėmesys, svarstomas žiaurių, nehumaniškų tyrimų uždraudimas ir jų alternatyvos [2].

Nuo 2001 metų socialinių tinklų informacijos veikianti, ženkliai pakito visuomenės nuomonė dėl eksperimentų su gyvūnais. Vienas pagrindinių faktų yra tai, jog Gyvūnų tei-

sių apsaugos organizacija PETA ir Biomedicininų tyrimų fondas (Foundation for Biomedical Research), kovojantis už gyvūnų teises bei gerovę [3], turi didelę įtaką socialinėse erdvėse, tokiose kaip Facebook, Instagram bei Twitter [4,5]. Daugėja gamintojų, kuriančių ekologišką kosmetiką, bet nemaža dalis vartotojų vis dar naudoja priemones su gyvūninės kilmės ingredientais, nes mano, kad jų poveikis efektyvesnis. Įvairūs tyrimai įrodė, jog tokius pat ar net ge-

1 pav. Respondentų žinios apie gyvūnų teises (N=100)

2 pav. Respondentų žinios apie eksperimentų su gyvūnais kosmetikos pramonėje tikslą (N=100)

3 pav. Lietuvos vartotojų nuomonė apie socialinių tinklų (instagram, facebook, twitter) įtaką visuomenės požiūriui formuoti dėl eksperimentų su gyvūnais (n=50)

resnius rezultatus galima gauti naudojant augalinės kilmės alternatyvas [6]. Vartotojams dažnai sunku išsirinkti jiems tinkančias kosmetines priemones, o to priežastis – per maža informacijos sklaida apie atskirų ingredientų atpažinimą, jų poveikį, efektą [7]. Didelį dėmesį kosmetikos priemonių sudėčiai skiria kosmetologai ir kiti grožio specialistai, nes jiems svarbu parinkti tinkamas priemones kiekvienam klientui pagal odos tipą ir būklę. Yra duomenų, kad ekologiška kosmetika vis dažniau naudojama grožio salonuose, kosmetologijos kabinetuose [2].

Vadovaudamasis veiklą reglamentuojančiais dokumentais, Lietuvoje kosmetologas privalo analizuoti ir savarankiškai parinkti kosmetines medžiagas, kosmetologinę įrangą ir prietaisus, atsižvelgdamas į kliento poreikius ir atliekamos procedūros pobūdį; efektyviai planuoti, organizuoti kosmetologines paslaugas ir vykdyti profesinės patirties sklaidą; organizuoti kosmetologinės priežiūros verslą, išanalizavus kosmetologinių paslaugų rinką, kosmetinių medžiagų, kosmetologinės įrangos, priemonių reklamą ir platinimą; bendrauti ir bendradarbiauti su grožio terapijos ir kitų sričių specialistais, klientais nacionaliniame ir tarptautiniame kontekste.

Tyrimo tikslas – atskleisti Lietuvos vartotojų ir kosmetologų bei užsienio šalių vartotojų nuomonę apie eksperimentų su gyvūnais draudimą bei gyvūninės kilmės ingredientų keitimą alternatyvomis kosmetikos pramonėje.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Tyrimo tikslui pasiekti vykdyta apklausa raštu (internetu). Respondentams buvo pateikti klausimai, aiškinantis jų žinias apie bandymus su gyvūnais, alternatyvius metodus ir kosmetologų informacijos sklaidą apie gyvūninės ir augalinės kilmės ingredientų naudojimą kosmetikos pramonėje. Klausimai suskirstyti į uždaro ir atviro tipo (kokybinius). Tyrime dalyvavo 50 vartotojų ir 51 kosmetologė iš Lietuvos, 50 vartotojų iš įvairių užsienio šalių: 20 Latvijos, 14 Ispanijos, 10 Lenkijos ir 6 Didžiosios Britanijos piliečiai.

Tyrimo rezultatai

Tyrimo metu gauti rezultatai parodė, kad didesnei daliai lietuvių, lyginant su užsieniečiais, trūksta žinių apie eksperimentus su gyvūnais, gyvūnų

4 pav. Užsienio respondentų nuomonė apie socialinių tinklų (Instagram, Facebook, Twitter) įtaką visuomenės požiūriui formuoti dėl eksperimentų su gyvūnais (n=50)

teises (1 pav.), gyvūninės kilmės ingredientų bei jų alternatyvų naudojimą kosmetikos pramonėje.

Lietuvos ir užsienio respondentų nuomone, eksperimentų su gyvūnais tikslas – įvertinti galimą kosmetikos gaminių ar ingredientų poveikį žmogaus organizmui bei cheminių medžiagų ir ingredientų toksiškumą, nustatyti šalutinį poveikį, siekiant užtikrinti kosmetikos gaminių bei juose esančių ingredientų saugumą (2 pav.). Eksperimentai su gyvūnais atliekami, nes kol kas dar nėra išrasta alternatyvių būdų. Visiška mažuma teigė, jog tai vienintelis būdas užtikrinti kosmetikos priemonių saugumą ir efektyvumą. Tai rodo, jog respondentai neturi pakankamai žinių apie esamus humaniškus kosmetikos produktų testavimo metodus.

Lietuvos ir užsienio respondentai teigiamai vertina socialinius tinklus, jų įtaką visuomenės požiūriui formuoti dėl eksperimentų su gyvūnais, skatinančius visuomenės domėjimąsi kosmetikos priemonėmis, kurių gamybai nereikalingi bandymai su gyvūnais arba gyvūninės kilmės ingredientai (3,4 pav).

Trečdalis respondentų mano, jog gyvūninės kilmės ingredientų poveikis kosmetikos produktų kokybei efektyvesnis, dešimtadalio nuomone – produktai su gyvūninės kilmės ingredientais yra kokybiškesni, sveikesni, nes kosmetinės priemonės su gyvūninės

kilmės ingredientais nealergizuoja odos, tačiau daugumos nuomone, augalinės kilmės alternatyvos funkcijas atlieka geriau (5 pav).

Lietuvoje labiausiai žinomi gyvūninės kilmės ingredientai yra bičių vaškas, placenta, hialurono rūgštis ir kolagenas, užsienio respondentų – hialurono rūgštis, kolagenas, alfa hidroksi rūgštis (6 pav.).

5 pav. Respondentų žinios apie gyvūninės kilmės ingredientų reikšmę kosmetikos produktų kokybei (N=51)

6 pav. Respondentų žinios apie gyvūninės kilmės ingredientus, naudojamus kosmetikos priemonėse (N=100)

7 pav. Respondentų žinios apie augalinės kilmės ingredientus (N=100)

8 pav. Respondentų teikiama informacija klientams apie gyvūninės ir augalinės kilmės ingredientų naudojimą kosmetikos pramonėje (N=51)

9 pav. Respondentų požiūris į kosmetikos produktų sudėtyje esančius gyvūninės ir augalinės kilmės ingredientus (N=51)

Lietuvos ir užsienio respondentų nuomonės apie augalinės kilmės ingredientų alternatyvas yra labai panašios (7 pav.). Trečdalis respondentų pasirinko alaviją, antroje vietoje – kokosų aliejų, ketvirtadalis – arbatmedžio aliejų. Vartotojai mažiausiai žinojo apie fitosterogenus, tačiau dauguma kosmetologų šį ingredientą nurodė. Dauguma Lietuvos ir užsienio respondentų renkasi gyvūninės kilmės ingredientus, kadangi nežino, kaip juos atskirti. Tik nedidelė dalis kosmetologų teikia klientams informaciją apie kosmetinių priemonių skirtingos kilmės sudedamąsias dalis, dauguma tik pataria tinkamiausius produktus, kurių sudėtyje yra įvairių ingredientų.

Kosmetologės teigia, jog klientams pataria, kokias kosmetikos priemones ir su kokiais ingredientais vertėtų rinktis, bet tik mažuma informuoja klientus apie kosmetinėse priemonėse naudojamus gyvūninės kilmės ingredientus. Dauguma pataria tinkamiausius produktus, kurių sudėtyje yra įvairių ingredientų, o kosmetinių procedūrų atlikimui renkasi priemones pagal ingredientų poveikį ir saugumą, neatsižvelgiant, ar tai gyvūninės ar augalinės kilmės produktai (8 pav.).

Kosmetologų nuomone, kosmetikos produktų sudėtis svarbi, bet renkantys jas procedūroms atlikti, svarbiausia – saugūs ingredientai. Trečdaliui respondenčių svarbu, jog priemonių pagrindą sudarytų augalinės kilmės ingredientai (9 pav.). Nedidelis procentas respondenčių rinkosi priemones, kurių pagrindą sudarė augalinės kilmės ingredientai, tačiau galima daryti prielaidą, kad didėja visuomenės domėjimasis etiškais ir aukštesnius standartus atitinkančiomis kosmetinėmis priemonėmis.

Išvados

1. Visuomenei trūksta žinių apie eksperimentus su gyvūnais, gyvūninės kilmės ingredientus bei jų alternatyvų naudojimą kosmetikos pramonėje. In-

formacija socialiniuose tinkluose skatina visuomenės domėjimąsi augalinės kilmės produktais ir ekologiška kosmetika.

2. Lietuvos ir užsienio vartotojams mažiausiai žinoma alternatyva – fitoestrogenai, tačiau tyrimo rezultatai parodė, kad nors nemažai kosmetologų žino šią alternatyvą, bet tik mažą dalis suteikia informaciją klientams apie ingredientų kilmę.

3. Kosmetologės, atlikdamos kosmetines procedūras, supažindina klientus su kosmetikos priemonėse naudojamų ingredientų poveikiu odai, tačiau tik mažuma informuoja apie jose naudojamus gyvūninės kilmės ingredientus bei jų alternatyvas. Kosmetologės renkasi priemones pagal ingredientų poveikį ir saugumą, neatsižvelgdamos, ar tai gyvūninės, ar augalinės kilmės produktai. Didėja domėjimasis etiškais ir aukštesnius standartus atitinkančiomis priemonėmis.

Literatūra

1. Min C, Lee E, Zhao L. Mining social media data to discover topics of sustainability: the case of luxury cosmetics brands and animal testing. In *Sustainability in Luxury Fashion Business*. Springer: Singapore 2018;6:93-111.
https://doi.org/10.1007/978-981-10-8878-0_6
2. Eisen J. Beyond rights and welfare: democracy, dialogue, and the animal welfare act. *University of Michigan Journal of Law Reform* 2018;51(3):469. <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1207&context=mjlr>
3. Vara Prasad Saka, Srinivasa Babu P, Himaja V, Bhagawathi V, Prasannanjaneyulu P, Venkteswara Rao Y, Narendra Kumar Y. Review on alternatives to testing animals. *Pharmanest* 2016;7(2):3050-3053. <http://www.pharmanest.net>.
4. PETA kosmetinių priemonių ingredientų duomenų bazė.
<https://www.peta.org/living/food/animal-ingredients-list/>
5. Vinardell MP. The use of non-animal alternatives in the safety evaluations of cosmetics ingredients by the Scientific committee on consumer safety (SCCS). *Regul Toxicol Pharmacol* 2015;71(2):198-204.
<https://doi.org/10.1016/j.yrtph.2014.12.018>
6. Surber C, Kottner J. Skin care products: what do they promise, what do they deliver. *J Tissue Viability* 2017;26(1):29-36.
<https://doi.org/10.1016/j.jtv.2016.03.006>
7. Chorilli M, Correa M, Santos BF. Sustainability, natural and organic cosmetics: Consumer, products, efficacy, toxicological and regulatory considerations. *Brazilian Journal of Pharmaceutical Science* 2015;51(1).
<https://doi.org/10.1590/S1984-82502015000100002>

THE PROHIBITION OF THE EXPERIMENTS ON ANIMALS LEADING TO THE SUBSTITUTION OF THE ALTERNATIVE INGREDIENTS IN THE COSMETIC INDUSTRY

G. Balaišytė, D. Grūnovienė, A. Vaitkutė, E. Kizevičienė

Keywords: alternative, plant-based ingredients, experiments on animals, ingredients of animal origin.

Summary

For a long time experiments on animals have been inevitable and necessary methods to ensure the safety of cosmetic products and their ingredients. Recently, however, there has been an increasing focus on animal rights, which led to the discussion on the prohibition of cruel and inhumane type of research and their alternatives [8]. Information published on social networks is particularly active in ensuring the rights of animals and prohibiting their testing. One such example is the growing interest in animal welfare, psychological well-being and happiness in developed countries, such as the United States and the European Union. In today's society, the cosmetics industry offers a wide range of cosmetic products with a variety of ingredients of animal, vegetable, or synthetic origin. Their purpose is to cleanse, soothe, restore, strengthen, protect, and treat the skin. Cosmetic products are available to everyone, but frequently occurring problem is that it is difficult for consumers to choose the most suitable products, and the reason for that is insufficient amount of information about the identification of individual ingredients and their effects.

The study aimed to reveal the opinion of Lithuanian consumers and cosmetologists as well as the respondents from foreign countries such as Latvia, Spain, Poland and the UK on the prohibition of experiments on animals and the substitution of alternative ingredients to the ones of animal origin in the cosmetics industry. The study involved 50 users and 51 cosmetology professionals from Lithuania and 50 consumers from various foreign countries: 20 Latvian citizens, 14 Spanish, 10 Polish and 6 British citizens. To achieve the aim of the research, a survey was conducted in writing (online). The questions were divided into closed and open type (qualitative) questions. The results of the study showed that a third of respondents think that experiments on animals are carried out in many countries because no alternative ways have been invented yet. It has been discovered that the Lithuanian society lacks knowledge about the experiments on animals, ingredients of animal origin and the use of alternatives in the cosmetic industry. Information on social networks stimulates public interest in cosmetic products, the production of which does not require the use ingredients of animal origin. During cosmetic procedures cosmetologists familiarize clients with the effects of individual ingredients of cosmetic products on the skin, however, only a minority provide information on the ingredients of animal origin used in cosmetic products and their alternatives. Cosmetologists choose products based on the effects and safety of the ingredients, regardless of whether it is of animal or plant origin. There is a growing interest in ethical cosmetic products that comply with higher standards.

Correspondence to: danguole.grunoviene@go.kauko.lt

Gauta 2020-10-08